

TELEGRAFUL ROMANU

Nr. 71. ANULU XIV.

Telegrafulu ese de doue ori pe septemana: joi'a si Duminec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditur'a foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. car' pe o jumetate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Sabiu, in 8/20 Septembre 1866.

Inseratele se platescu pentru intea ora cu 7. cr. sirulu cu litero mici, pentru a dou'a ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Evenimente politice.

Sabiu in 7 Septembre.

Cestiunea ministeriului ungurescu si cu dens'a cea unguresca iara o inviia diuarele ce voiau mai candu sa-i faca capetulu. Ministeriulu ungurescu aru fi acum mai siguru ca inainte de acesi'a. „Pester Corr.“ este de astadata carea crede fara indoiela in curend'a denumire a acelu ministeriu si N. Fr. Bl. adauge, ca dens'a a disu acesi'a inainte cu vre-o cate-va dile, candu alte diuarie priveau cestiunea cu totulu periclitata.

„Pest. Cor.“ scie cu siguritate, ca cont. Mauritiu Eszterházy plecandu acum cu concediu, pléca totu odata si din oficiulu seu. Pest. Cor. dice:

„De optu dile incóce s'a apropiatu de implinire o schimbare in constelatiunile politice ale Ungariei, carea nu va remanea fara de influentia asupr'a spiritului ministeriului ungurescu, carele e tocm'a acum in infiinziare, si in consecuentia asupr'a desvoltarei lucrurilor preste totu. Aici se intielege pusetiunea ministrului fara portfoiu, a contelui Eszterházy in sfatulu corónei, care pusetiune in dilele din urma a recunoscut'o insusi de periclitata si pre carea mentiunatul barbatu de statu e decisu a o parasi. E demultu unu secretu publicu, ca cont. Eszterházy nu e amicul regimului parlamentariu si ca specialminte densulu dela inceputu a lucratu in contr'a acestoru dorintie ale dietei unguresci. Dupa ce in sa acum in consiliulu ministrilor au invinsu ide'a denumirei unui ministeriu respunsabilu ungurescu, cont. Eszterházy nu mai vrea sa siéda in consiliulu corónei. — Precum se spune din isvoru siguru, contele Eszterházy nu au abdisu numai de participarea la ministeriulu celu nou ce aru fi sa se formeze, ci au renunziatu de tota pusetiunea lui in consiliulu corónei, si déca se aru intemplá ca denumirea ministeriului ung. sa devina fapta, atunci se va retrage definitivu in viétia privata. Acésta determinare a contelui au causatu in tempulu din urma impedecarea páruta a lucrurilor. — Decisiunea e facuta. Dupa tóte semnele se vede, ca contele Eszterházy nu va mai ocupá locul in ministeriu si ca concediulu acestu pe tempu ne fipsatu va sa se prefaca in despartire definitivá de carier'a politica.“

Despre contele Goluchowski iara se suna, ca va fi denumitu locutiitoriu in Galiti'a. Conjectur'a acesi'a a causat'o o audientia ce au avutu contele la Imperatulu, la care ocaziune au fostu vorb'a despre reformele fiitóre in Galiti'a. Reformele aceste se dice ca voru fi de o natura cu tosulu natiunala. Se va introduce limb'a polona in officii si in scoli. Cum voru fi tratati rutenii in er'a reformeloru ne spune N. Fr. Bl. candu dice, ca intre reformele ce au sa se faca „are sa se departeze influenti'a moscovita dela rutenii cei leali.“

Dupa W. Abdp. bar. W e r t h e r tramisulu Prussiei la curtea din Vien'a s'a intorsu iarasi la postulu seu.

Membrii federatiunei germane nordice au incheiatu unu tratatu de 7 articuli, carele sa dureze pâna la definitivá decidere asupr'a referintieloru federatiunali eventualminte pre unu anu. Celu mai insemnatu articulu e alu 4 lea, in carele se dice, ca trupele federatiloru suntu supuse comandai supreme a Maj. Sele, Regelui din Prussi'a.

In dilele din urma se vorbea de o intálnire de diplomati in Biaritz, la care, se intielege de sine, ca imp. franc. Napoleonu inca era sa ia parte in rendulu dintáiu. Telegramme mai dincóce vestescu, ca Napoleonu nu va calatori la Biaritz si asiá e probabilu ca nici intálnirea mentiunata nu se va realisá.

Se asteptá cu mare nerabdare publicarea unei note cercularie a ministrulu francesu Lavalette suplinitoriulu ad interim alu marchisului de Moustier. Monitoriulu dela 17 publica acea cercularia; cuprinsulu lu avemu pâna acum numai in vre-o cate-va parole aduse de telegrafu (vedi Herm. Ztg. de eri) pre care le impartásimu si noi dupa cum le aflámu in depesia: „Coalitiunea“ se dice acolo „celoru trei puteri nordice e risipita, o Prussia mai mare asigura independintia Germaniei, Germani'a imitandu pe Franci'a in privinti'a principiiloru natiunalitatiloru se apropia de Franci'a. Aseme-

nea s'a apropiatu Itali'a de noi. Austri'a scapa de grigile nemtiesci si italiane, se concentréza in resaritu (Orientu) si reprezenta o putere de 35 milióné. Regimulu cuprinde (pricepe) anessitiunile demandate de necesitate. Resultatele din urma ale resbelului demunstra necesitatea perfectiunárii armatei“.

Vomu vedé in scurtu si efectele acestei cercularie, carea o vedemu numai in scheletulu ei. Cu tóte aceste luámu notitia si despre impregiurarea, ca o parte din diuaristic'a cea mare, dupa ce a risu si si-a batutu jocu de diplomati'a cea gresita a lui Napoleonu fatia cu de Bismarck, incepe acum a vorbi in altu tonu. Din ce vede, ca concessiunile lui Napoleonu suntu mai mari si dovedescu o mai mare pacientia, din aceea si temerea despre nedurarea pácei inca cresce, pentru ca credu unii ómeni, ca Napoleonu va face mereu la concessiuni, pâna candu in fabricile franceze puse'a cea din urma, dupa modelulu celu nou, va fi gat'a. Atunci apoi va face frontu cátra Prussi'a si spectacululu se va incepe.

Dupa o cor. a „Presse“-i vieneze dela Parisu aflámu ca Franci'a pasiesce decisivu in cestiunea recunóscerei principelui de Hohenzollern, de principe alu Romaniei. Erumperea revolutiunei in Candi'a si neintielépt'a purtare a Portiei cu statele supuse suveranitati se au silitu pre Franci'a la acesi'a. Nisuintiele Franciei in privinti'a acesi'a s'au intálnitu cu intentiunile Prussiei. Atátu „Patrie“ cátu si „N. A. Ztg.“ vorbescu cu multa caldura si interesu de necesitate acestei recunósceri si arata Portiei seriositatea situatiunei pline de periculi, déca nu va face destulu opiniunei publice in privinti'a acesi'a si cu deosebire i arata la ce periculi se espune prin ne-decisiunea ei, fatia cu Russi'a.

Mai incolo se spune totu acolo, ca Port'a la intrepunerea lui Napoleonu aru fi castigata pentru recunóscerea principelui Carolu. Se dice si aceea ca Napoleonu aru fi inscintiatu telegrafice pre Carolu despre acesi'a. Multu se fia contribuitu la acésta recunóscere marchisulu de Moustier spriginitu de repr. prusianu la Constantinopole, Brassier de St. Simon.

Despre decurgerea lucrurilor in Itali'a se dice ca negociárile intre acesi'a si Austri'a au datu si de greutatea cum sa se impace cu detori'a venetiana. Privitoriulu la predarea Venetiei inregistrámu, ca Comissariulu Franc. L e b e u f se afla deja in regatulu Venetiann spre a primi si predá Veneti'a. Trupele italiane voru intrá si in cetatea Veneti'a inainte de plebiscitu. Pentruca trebuie sa observámu si aceea ca dupa predarea Venetiei comissariulu franc., poporul regatului venetianu va fi intrebatu si provocatu a decide prin votu asupr'a sortiei sele. Cetatea Veneti'a si fortáretiele se voru predá unei comissiuni de venetiani alésa de Franci'a si Itali'a impreuna.

Se vorbesce de gen. ital. Menabrea cá de fiitoriulu representante alu Italiei la curtea din Vien'a.

Din Orientu suntu scirile pâna in momentele candu scriemu acestea, ce-va mai rari. Din Constantinopolea cetimu numai o depesia, ca exministrulu de finantie Tefik pasi'a e denumitu guvernatore generalu in Macedoni'a. — Din Candi'a se scie ca intre crestini aru fi diferentie in pareri, pentruca, precandu unii voru anessiune la Greci'a, de unde le vinu mereu ajutórie, o fractiune, carea se teme de nereesirea revolutiunei se multiamesce a se supune vice regelui egiptéu. Se mai spune ca Candiottii au compusu o suplica si o au predatu consulului americanu. Ei róga pre regimulu stateloru unite americane pentru intervenire in favórea loru (Candiottiloru.)

Ortografi'a romana.

I.

Dupa cátu cunóscemu si scimu, in Austri'a avemu noi Románii trei ortografii principale. Fia-care provincia si-are ortografi'a sea. Transilvani'a pe cea stabilita de cosmic. fil. Sabiana a eruditului filologu T. Cipariu, Ungari'a alt'a a sea reprezentata in jurn. „Concordi'a“, Bucovin'a pe cea a renumitului filologu A. Pumnulu. Ce atinge cele doue d'antáiu se caracteriséza prin aplicarea unoru semne la insemnarea vocaliloru influentiátóre asupr'a unoru consonante si prin aceea, ca unde se potu pune regule generale sem-

nele se elasa; iara cea a trei'n prin aplicarea literilor simple pentru fia-care sonu. Numirea de principiu etimologicu si foneticu de-si este potrivita incatu-va, totusi cercetandu mai afundu vedem: ca ambele sisteme in sensulu celu mai largu se baséza pe etimologia.

Veri-ce barbatu cu judecata sanatósa si seriósá, vedindu acést'a, trebue sa fia ingrigitu de viitoriulu literaturéi nóstre si trebue sa conlucre si sa staruiesca spre a abate acést'a fortuna si acestu periculu invederatu, ce amenintia luminárei si culturéi natiunale in tóte privintiele; si inca cu atât'a mai multu, căci aceste trei ortografii se usitéza si intarescu pe di ce merge in diferitele trei provincie totu mai multu, fára cá sa fia vre-unu prospectu de a se contopi vre-odata intr'un'a. Nimenea nu va cercá sa demustre contrariulu fiindu atâtu de invederatu: ca ecéstá impregiurare, adeca neintielegerea in privinti'a ortografiei, impedece multu luminarea si totu progresulu spre cultura la consolidarea caracterului natiunale.

Avemu asociatiuni literarie, avemu barbati erúdiți, cari au scrutatú mai adencu originea si geniulu limbei nóstre si a celorlalte limbi suróri: óre sa nu se póta stavili si la noi o ortografia, care sa impace pe toti si sa corespundia pretensiuniloru ratiunale, ce sa facu din tóte pártile, cá sa gatimu prin acést'a calea si claseloru mai putínu culte spre cunósccrea si priceperea limbei materne dupa regule gramaticali, ce le-a formatu natur'a si geniulu productívu alu limbei in seculi?

Astadi tintéza tóta lumea totu dupa usiorare si practicitate, la simplicitate si naturalitate, numai noi cautámu in privinti'a ortografiei cálike cele mai grele si nepractice. Toti tintescu a usiurá poporulu de josu intrarea in palatulu museloru, se sílescu toti a radicá poporulu din pulbere si din nesciintia la lumina si cunoscintia, si a nu mai lasá cá sciintiele sa fia privilegiu numai pentru o clase de ómeni, ci unu bunu comunu pentru toti: numai noi nu vrem sa ascultámu si sa urmámu spiritulu tempului.

Acést'a in sa nu mai póte durá déca nu voimu, cá sa periclitámu viitoriulu natiunei tragendu asupr'a nóstra blestemele fiiloru nepotiloru si stranepotiloru nostri.

Ce e dreptu in Transilvani'a s'a cam facutu unu pasiu spre îndreptare, s'a încetátienitu ortografi'a Par. T. Cipariu cu unele modificári (mai lasándu si din etimologismulu celu pré rigorosu, de a ne porde in limbile cele vechi si a nu mai dá de capetu) aprobata si adoptata de com. fil. Sib., carea ortografia s'a primitu si din partea Asociatiunei in adunarea sea generala dela Brasiovu. Ei, dara ce folosu? S'a primitu numai de cátra o fractiune mica a natiunei románe. Románi'a nu vrea sa scia de o impunere a unei ortografii, ce inca nu e de totu stabilita, si acést'a in cátu-va cu dreptu cuventu: căci acéstá ortografia de-si e cea mai potrivita geniulu limbei si pe a cărei principu suntu in adeveru basate tóte celelalte ortografii, si mai apta de a primí concessiuni spre a se fixá si stabili, totusi, in form'a ei de astadi, e cea mai lastica si lasata neperfecta in desvoltarea ei. (Acést'a se va aretá mai la vale). Chiaru si noi cei din Austri'a inca nu amu primit'o toti. S'a introdusu prin scóle ce e dreptu, s'a introdusu la guvernú, in sa cum se incurca si pre aici, câte multe ne cople iesá de preste totu loculu si dai peste ele cu gramad'a! Ce confusiune aduce in trebile administrative cunoscu toti cei ce au convingere din propri'a esperintia; in sa ce confusiune si pedeca (se intielege totu din nestabilitatea ei) aduce si va mai aduce in scóli, va judecá viitoriulu. Acést'a numai va cunósce cu durerósa esperintia defectele ei cele mari si grele. — Vedem ca, cu tóte ca s'a adoptatu odata in scóle strabunele si a ajunsu a alungá si inlocuí pe strainele lui Cirilu, totusi ortografi'a cu strabune dupa cum s'a fisatu din partea autorulu nu se simte inca in stare a figurá singura in invetiamentu, ci numai totu in paralelu cu civilele ciriliane. Cine nu e convinsu de acést'a caute numai la cártile incepátorie in clasele elementare si se va incredintiá pe deplinu despre acestu adeveru.

Si óre ce e caus'a acestei fatalitati triste? — Nu e intru adeveru alta, de cátu neesactitatea si nestabilitatea in care se afla lasata ortografi'a cu strabune din partea autorulu ei, pe candu cea cu cirile e un'a dintre cele mai perfecte din câte numai potu esistá si totu odata si simpla, intrebuintiandu atâtá litere séu semne câte sonuri suntu. Acéstá necesitate sa o caute a o deplini si ortografi'a cu strabune si eata apoi amu ajunsu la resultatulu doritu, cá sa se póta predá cetirea si scrierea dupa metodele cele moderne.

S'a si introdusu in scólele elementare mai peste totu loculu metod'a cea nóua de a invetiá scrierea si cetirea de odata. Ei, dara apoi intempini greutáti deca vei aplicá ortografi'a fára nici o scara de trecere la tipulu ce ni-lu presentéza ori ce carte scrisa pentru de a fi cetita. Am facutu unu pasiu inainte si amu ajunsu la unu stadiu mai fericitu in privinti'a invetiamentulu esíndu din omoritoriulu de timpu si spiritu alu silabismulu. Inse ce folosu? — Pána mai deunadi invetiá bie'ulu copilasii a cetí cu cirile bisericesci a-si scrie numele si a-si insemná câte ce-va, si erá bine, ca se folosiá dupa cerintiele tempului de atunci. Incepura a-

poi a se introduce asiá numitel: „civile cirile“, cari se mai tinu inca si pána astadi atâtu in scrisóre, cátu si in cárti spre incurcatur'a si daun'a nóstra; căci déca suntemu siliti a mai tiné inca buchile in bisericá, căci suntemu cu cárti tiparite in felíulu est'a provisionati inca pe dieci de ani, *) apoi óre ce lipsa avemu de a mai popularisá pe lângá strabune si pe susu numitele „civile?“ Avemu in o carte de incepatori trei feliiuri de litere pentru tipariu si dóue pentru scrisu, la olalta cinci feluri. Invatia pe bietulu baiátu sa cetésca cu cirile, civilele inscriu si pe tipariu, cându e deprinsu cu acestea, da implei capulu cu latine cu ortografia si chiaru litere mai de totu diferite de cele dintáiu, apoi mai pune-lu sa cetésca si „ciaslovulu“ care-i necesariu spre a se puté rugá lui Ddiu si cetí in cártile bisericesci: si apoi unde esi? unde ajungi? Lesne se póte vedé ca ajungi acolo (mai invetiandu pe lângá limb'a materna si câte o limba din celelalte din tíera), ca tocm'a si care a invetiatu câte 4—5 ani, destula procopséla, nu-si póte scrie nici numele bine cum trebue, spre rusínea nóstra. Mai adauge inca si aceea, ca nu avemu destui invetiatori harnici, cari sa póta esi din aceste incurcaturi ortografice, si apoi ne putemu face o intipuire despre progresulu in cultivarea poporulu. Se petrecu in scóla anii cei mai scumpi ai tineretiei numai cu incurcaturi ortografice, fára cá sa se invetie destulu din alte obiecte folosítore pentru viétia practica, si din sciintiele neaperatu de lipsa fia-cáru cetatiénu. Ba ce e mai multu vedemu ómeni vechi cu multu mai tari in caracteru, mai bine crescuti si de multeori si mai procopsiti cá cei esiti din scólele moderne. Si óre sa fia vre-unu prospectu mai imbucuratori de progresu in scólele nóstre populare, unde inca nici pána astadi nu avemu cártile necesarie? Nu-i aci legendariu, inim'a invetiamentulu popularu, nu-i gramatica uniforma, nu-i cu unu cuventu nimic'a, tóte remanu numai la bun'a orenduéla si chibsiuéla a bietiloru invetiatori respectivi, cari pe lângá alte mii de pedece si greutáti, ce intempina in scóla au a se luptá si cu aceste neajunsuri fatale. Tóte aceste spuse aici spre a se puté delaturá, aterna in gradulu celu mai inaltu dela intielegerea nóstra in caus'a ortografiei. Pána n'omu avé ortografia basata pe unu principu sanetosu, ratiunale si practic, fisa si regulata, nu vomu putea avé nici cártile necesarie; altmentrea aru debuí sa se faca atâtá cárti scolastice, câte ortografii suntu. Apoi ast'a iara unde ne-aru duce, de nu póte acolo, ca in putíne diecenii, déca nu ne vomu perde limb'a, vomu avea celu putínu atatea limbi câte ortografii. Socotu ca ast'a nimenea din noi nu doresce si nici nu vrea, dn contra tintímu cu totii a face o limba culta pentru toti románii, si bine priceputa in ori ce provincia si in ori ce parte de lume unde numai se voru aflá románi. Sa cugetámu dara bine si sa judecámu fórte cu intielepiciune ce facemu. Literatur'a nóstra acum incepe, deci ne e unu ce usioru a ne intielepí din esperintia altoru popóre si a nu mai comite erórele in care au cadíutu ele, ci a face noi aceea, ce corespunde impregiurárilor si cerintieloru presinti, si a porni pe o cale sigura, care sa ne duca apoi de siguru acolo, unde dorim si debue sa ajungemu cu ori ce pretiu. Englezii, Francezii si Neitii, toti s'aru intórce, venindu-si acum in fire, indereptu si aru simplificá ortografiile cele intr'adeveru in multe privintie chiaru absurde, in sa unde potu ei la o literatura asiá de latita? Cu tóte acestea baremu s'au unitu cu totii a serie in unu chipu, dara noi — seracii de noi, inca nu ne putemu uni nici pána acum! Câte carti avemu totu atâtá ortografii si feliiuri de scrieri a unui si aceluiasi cuventu, neprivindu si la intortochiarea (de care nu póte scapá in impregiurárele actuale nici unu scriitori) limbei, ce se afla in diferite scrieri periodice si neperiodice. Pretindemu cá cei ce trecu prin scóli sa cetésca, sa-si castige cunoscintie, sa-si lumineze mintea si nobileze inim'a, sa se faca barbati cu caracteru, virtuosii si folositoru societáti in tóte privintiele, ba inca si natiunalisti, si apoi sa si póta fi fundatorii unui fiitoriu mai fericé pentru natiune. Dara óre este acést'a si cu putintia? Eu credu ca in astfelu de contradiceri si abnormitati nici intr'unu chipu na. Ast'a s'aru puté pretinde incatu-va numai dela acei'a, cari sa nu aiba alta ocupaciune, decátu numai a se ocupá cu sciintiele; căci debue nunumai sa studieze mii de cuvinte nepricepute, dar apoi chiaru si sute de feliiuri de bine — si reuscriintie. Deci vine apoi, ca scriindu unulu mai de rendu câte ce-va vedi unu conglomeratu de diferite ortografii si litere incatu numai unulu initiatu bine póte cu multa greutate sa scóta in urma vre-unu intielesu nesiguru si de multe-ori dubiu. Voru fi mai departe si alte cause pentru ce poporulu de astadi mai de rendu nu cetesce in acea mesura proportionalmente, ca cei de mai nainte chiaru si numai cu unu deceniu; caus'a principala e si remane in sa intru adeveru numai ortografi'a.

(Va urmá.)

N. Miheltianu.

La situatiunea in Orientu.

Nimenea nu se indoiesce de crud'a opressiune ce de mai multu

*) Pentruca suntu inca multi, cari nu sciu cetí decátu cu de acestu soi de litere, mai alesu din betráni. Red.)

de patru sute de ani apasa asupra creștinilor din Oriente, și totuși lumea înțelege speranțele ce a deșteptat în aceste populații apăsate promisiunile ce le-a făcut Europa în tratatul din Paris în 1856. Acele promisiuni, ce fac parte din tratatul din 1856 sunt atât de puternice pe câtă va voi Europa. Din nefericire Europa a incredințiat executarea acelor promisiuni lealității și umanității Turciei. Tratatul din Paris a creat populațiilor creștine, ce traiesc în imperiul otoman, drepturi, pe cari nimeni nu le poate contesta; dar a uitat să crească garanție spre a menține și a apăra acele drepturi. Drepturi fără garanție, nimic care să fie o sursă mai fecundă de plângeri și de agitații.

Acestu simțiment alu opresiunii, cu atât mai penibil cu câtă dreptul este recunoscut și proclamat în același timp pe când este violat; această conștiință a injustiției pe care o suferă în locul justiției ce li s'a promis solemn, toate acestea esplică plângerile Candianilor și rezistența sa insurecțiunea lor.

Amu audim persoane ce cunosc Orientele, și cari l'au locuit, dicându cu ciuda că, acum 50 sau 60 de ani, creștinii din Oriente n'aveau pretenziunile și cerințele ce au acum. Acele persoane au dreptate istorice: ele uita numai, că multe lucruri s'au schimbat de 60 de ani în Europa și că trebuie a acusa schimbările ce s'au făcut în Europa, în evenimente și în idei, în instituții și în simțimente, pentru schimbările ce s'au făcut în cugetările și revoluțiunile creștinilor din Oriente. Pentru ce s'au ocupat Europa de ei? Său mai bine, pentru ce Europa s'a lasat a se mișca și agita prin nesce simțimente de umanitate și de justiție pe care le interdica alte dăți? De ce, în 1821, a fost cuprinsă de entuziasmu pentru reînvierea Greciei? Pentru ce opinia publică a prescris prețutindena în Europa suveranilor și diplomatilor apărarea și liberarea Greciei? Pentru ce a luat țara și cauză martirilor contra călătorilor, a apăsătorilor contra apăsătorilor, a slabilor contra celor tari? Trebuia a rezista la această îndurare compromițătoare; trebuia cel puțin să facă, cum fac acei oameni simțitori ce nu mergu nici odată să ajute pre amicii lor suferind, pentru că ar simți multă durere vedându-i suferind. Departe de această, Europa a ajutat prețutindena, a susținut și a încurajat pre Greci, și prin Greci pre Candiani cari, dela 1821, au luat o parte glorioasă la insurecțiunea creștina. Credi că aceste ajutoare și aceste încurajări nu crează oare nici o legatură între cei ce le dau și cei ce le primesc? Ele crează datorie de recunoștință, dar crează totu deodată și speranțe și așteptări.

Ajutati și protejati de Europa, creștinii din Oriente n'au mai întors ochii lor dela Europa. Ori de câte ori suferă, ei cugetă îndată că Europa va veni a-i ajuta și a-i apăra. Au oare dreptu de a compta pe densa; căci, în 1854, când a început războiul din Crimeea, Franța, Anglia și Austria s'au îngăguit a ajuta și susține pre creștinii din Oriente. Ele n'au voit a-i abandona protecțiunii exclusive a Rusiei. Aci dar nu este cestiunea de entuziasmu popularu numai, este vorba de îngăgămintele diplomatice și internaționale. Duce-se-va că, fiindu creștinii din Oriente n'au figurat printre puterile contractante ale tratatului din 1856, n'au dreptul de a reclama executarea lor?

Aru fi, în adevăru unu lucru strainu că acei ale căroru titluri și drepturi au fost recunoscute să fie singurii ce nu le pot reclama. Pentru ce clienții n'ar putea oare avea recursu la patronii lor legitimi și naturali? Insa candianii n'au făcut altu ce-va. Ei au implorat justiția Sultanului, care fiindu suveranul lor legal, le este datoriu ajutoriu și protecțiune. Sultanulu a refuzetu de a asculta rugăciunile lor, ei au recursu la intervenirea consilierilor europeni, cari reprezintă puterile semnătorele tratatului din 1856. Este oare o procesura mai exactă și mai regulată? Dar poate plângându-se, au radicat vocea pre țară? Nu ne place că rănitii să strige pre țară. Impunem modestia nefericirii. — Cetiți petițiunile Candianilor, fie cătra Sultanu, fie cătra consiliul puterilor europene; ce limbajiu moderatu! Ce doleanțe circumspecțe, se simte în ele țara limbajului unui poporului cărui Europa i-a recunoscut și i-a creat drepturi, această este adevăratu; dar acestu popor nu cere mai multu decâtă drepturile ce tratatele i-au atribuit. Nu trebuie în adevăru să se ostenească cine-va de a o repeti: cestiunea Candiana procedu din tratatul din 1856. Candianii nu reclama și nu resistu decâtă pentru că Turcia nu execută clausile regenerătoare ale Orientului creștinu inserate de Europa în acestu tractat.

Saint-Marc-Girardin.

„Rom.“ (Journal des Debats).

Din Bucovina. „Zukunft“ aduce sub acestu titlu cu datulu dela 11 Septembrie o corespondință originală, care arată îngrijirile de care sunt cuprinși românii din Bucovina față cu situațiunea de față. Eata testulu corespondinței:

„Cestiunea uniunii Bucovinei cu Galiti'a desbatută cu serioșitate în mai multe diuarie, cu deosebire inșă în foile polone, ocupa foarte viu și pre locuitorimea românească din Bucovina. Poporul de națiunea noastră (româna din Bucovina R.) este foarte îngrijit, ca va cădea victima unei națiuni politice vecine și totodată prefe-

rata, precându alte națiuni au prospecte de concesiuni însemnate și visăza chiaru de egemonii preste alte popore și țeri.

În față acestor îngrijiri ale naționalităților mai mici, și speranțe ale celor mai mari, noi românii stămu buni, ca principiulu celu expresu de ani de monarcu și adencu întipăritu în conștiința poporelor, — principiulu egalei îndreptări naționale, va remanea nu numai neclătitu, ci tocmai acum va ajunge la dorită realizare, pentru că numai în estu modu se voru putea de o parte mulcomi dreptele plângeri, iera de alta parte se va putea aduce în consunantia garantată autonomia specifică a părților singuraticu cu puterea unitaria a imperiului.

Până acum au fost mai multu mai puțin plângeri contra sistemului de centralisațiune în favoarea egemoniei germanismului; dar oare amuțirea asemenea plângeri după introducerea sistemului istoricu de grupe de țeri?

Spre a aminti de astadata numai de Bucovina, o țerisioră, care e de mare însemnatate la resaritul imperiului, cum s'ar putea acomoda românii acestei țeri de corôna subordinațiunii și egemoniei polone, românii, cari prin originea, religiunea, moravurile, institutiunile, limbă și istoria lor se deosebescu cu totulu de Galiti'a?

Ni suntu inșă în viața memoria măsurile venite dela Leopolea (Lemberg), pe tempulu îndesării aministrative a Bucovinei în Galiti'a, cându se introduse limbă polona în școlile populare, se umplu țera cu oficianti poloni și se luara și alte măsuri spre daună poporului nostru. Preste ranele aceste abia a crescutu puțină peletia, suntu inșă departe de a fi cu totulu vindecate; rane, cauzate populațiunii romane a acestei țeri prin polonismu în privința limbii, în privința economică națională și chiaru și în privința confesiunală. Dăca cum-va această țera, prelânga totă garantarea autonomiei și garantarea statului quo, la primirea aceleiași, iara aru fi supusa apăsării polonismului, atunci s'ar lasa firesce sortii neîncungiabile; noi inșă cei ce voim binele Austriei nu putem a nu ne exprime liberu, că tocmai o atare măsura aru fi numai bună, de a departa și înstrăina de centrulu Vienei o țera, carea știu să pretinșcă nemijlocit a pusețiune sub regimulu centralu.

Pre lângă diversitatea părților singuraticu ale imperiului alta scapare nu este pentru aceste și pentru monarhia decâtă federatiunea, și această numai atunci poate reesi bine, dăca de o parte fie care individualitate de țera ce exista după dreptulu publicu, capeta aministratiune și reprezentanță proprie, de alta parte dăca părțile imperiului pentru afacerile comune se aduna în unu congresu imperialu generalu. Se înțelege de sine, că autoritățile aministrative a le justiției asemenea și institutiunile de reprezentanță de țera și districte să numai fie plantagie de germanismu, ci limbă țerei să fie și limbă oficială a autorităților aministrative și juridice, observându-se precându se poate și limbile ce au ajuns la o valoare în alte țeri, iera cea germană să se întrebuinteze în corespondința cu locurile centrale.

Această va turbura multimea oficiarilor nemți aplicați în singuraticele țeri de corôna, dar ei trebuie să cugete că statulu și poporele nu sntu pentru oficianti, ci aceștia pentru stat. De altminteia acești domni să-si însușiască limbă acelei țeri, unde voru să funcționeze atât în privința vorbirii câtă și a scrierii și voru fi și densii asiă de bine primiți, că și cei naționali.

Dăca inșă s'ar mai aduce înainte minuiosă temere, că atari oficiali naționali folosescu pusețiunea lor, nu în favoarea statului, ci în favoarea intereselor specialu naționale și asiă garantăza mai puțin de detoria cu carea se oblegu prin juramentu, — amu ave să observăm cu serioșitate, că tocmai o atare neîncredere este foarte vătămătoare pentru popore, și că prin asiă ce-va cauzei celei bune, la carea ținu toate poporele, se facu servitii foarte rele, pentru că dăca se va sgudu odată încrederea reciprocă sau va dispărea, apoi ori ce măsuri, nu voru mai fi în stare a suplini legământulu celu moralu alu țerilor, prin carele aceste se ținu la oalta.

În fine noi românii nu putem, că să nu exprimăm părerea, că o norocoasă deslegare a cestiunilor constituționali nu se poate altu felu decâtă pe calea unui congresu generalu imperialu ad hoc, la care să se tramita deputati din toate țerile de corôna singuraticu.

„Zkft“ face următoarea notiță îndată la începutulu corespondinței:

„Purcediendu dela principiulu, că în privința cestiunilor de dreptulu publicu, trebuie ascultată ori-care voce, aducem la cunoștința lectorilor nostri această manifestatiune.“

Sabiu 7. Sept. (Felurite.) Din septemână trecută avem să înregistrăm unu focu, care izbucni, în seră de diu a tergului de țera, aici în pravală de harthia a lui K r a b s, care focu inșă se suprîmă în grabă.

Astadi, după cum înțelegem, se va face instalarea preotului evangelicu din locu, despre a cărui alegere se facu amintire în unu nr. de mai nainte alu foii noastre. — Cetim în „Hrm. Ztg.“ că în viitoriu va garnizonă în Sabiu regim. de inf. Hartmann. — Gaz. Tr. spune

de unu escesu in Turd'a, din caus'a ca unu Secu iu vindea tabacu cu papusi'a, negenatu in piati'a acelu orasiu. Ómenii finantiei vrendu sa confisce tabaculu au datu de oppositiune, carea (opositiunea) provocandu-se la libertatea ce domnesce acum, credea ca nu mai este monopolu. Pre candu decurgea desbaterile de principiu, intre multime si finanti, in urm'a cãrei cesti din urma se retraserã in casarm'a loro, o fractiune din opositiune, dupa o esplanatiune mai nerigurósa a libertãtiei, au facutu sa dispara tabaculu neconfiscatu din carulu bietulu Secu iu, pôte cá nu cum-va mai târdiũ totusi sa incapa in mânilor finantiloru.

R o s i ' a (lãnga Sãbiu), in 23 Augustu 1866.

On. Dle Redactoru! Te rogu sa primesci in pretiuitulu nostru diurnalu Teleg. Rom. armãtórele :

Cu machnire amu trebuitu subscribulu, sa cetescu articulu intitulatu „Conferintie invetiatoresci“ din Sãbiu dto 13 Aug. 1866 la care mi iau voia a reflectã, fiindca invinuesce pe intrãg'a Preotime in genere, ca acelu articulu au fostu scrisu chiaru fãra precautiune destula, pentrucã prin acelu singuru, nu numai ca nu se voru cãi aceia ce suntu de cãitu, dara au facutu sange reu si intre acei preoti, cari de altmintrea pâna acum'a si-au datu tãta silinti'a, intru facerea progressulu scolasticu si in intielegere buna cu invetiatorii loro.

Precumca noi Preotii prin Cercularulu on. Sc. Protop. resp. inaintea tãnutei conferintie trimisu, n'amu fostu chiamati a luã parte la acele Conferintie, si dillele in care au acelea de a se tiné, si obiectele de pertractare acolo, si mai departe, ca nici unu invetiatoriu se nu absenteze sub nici unu feliu de cuventu, si alte nimic'a, este fãra tãta indoiel'a.

Scriitoriulu acelu articulu au trebuitu, (dara nici acum'a nu e prea târdiũ, de a indreptã) ca, pe invetiatorii acei'a, cari au radicat glasulu loro asup'r'a Preotiloru loro, de impedeatori, intru implinirea misiunii loro celei grele invetiatoresci, sa-i fia insemnatu cu numele si din ce comuna, precum si pre acei Preoti lenesi, cari nu numai ca n'au datu mãna de ajutoriu cu tãta silinti'a invetiatoriloru spre a ajunge la scopulu luminãrei si alu desvoltãrei poporulu, dara au si impedeatu pe invetiatorii de a puté propasì, si cum? ca sa se scia chiaru, carii suntu acei Preoti? iara acei'a care ni-amu jertfitu cu trupu si sufletu, si suntemu insufletiti de metod'a cea nõua a invetiatoriloru si traimu in fãrte buna intielegere la olalta cu invetiatorii, pentru binele obscescu, si nici nu credemu sa se fia facutu din partea tuturoru invetiatoriloru nostri acea observatiune, de care se amintesc in desu pomenitulu articulu, ne credemu a avea tãta dreptatea a ne aperã onórea, si a dice numai atãt'a : ca totu pomulu din rodulu lui se cunošce. —

Credu mai departe, ca Ven. Inspectoratu Distr. de scõla, care are informatiunea cea mai buna, despre Preotii sei diligenti si negligenti, in acësta privintia, nu va lasã acësta pata si pe cei nevinovati a o suferi, pentru cei rei, si va sci face intielãpt'a deslusire la raportulu seu, celu va face la Directiunea Suprema scolarã, ca altmintrea intru adeveru si cei buni voru deveni rei lucratori in vi'a Domnulu, vediundu, ca nu se padiesce cuventulu stei Evangelie, „ca fiesce carele dupa faptele lu va luã.“ —

I. Bãnd'a Parochu gr. or.

(Aflãmu tocm'a, ca coresp. nostru nu pãrta vin'a, ci invetiatorii respectivi, cari trebãiã sa fia conscientiosi si sa deslusiésca lucrulu dupa cum este. R.)

Brasiovu. Dupa scirile ce le avemu de aci atãtu private cãtu si din foile ce aparu acolo, aflãmu ca coler'a dupa o pausa mica au inceputu de nou a-si cere jertfele sele. Din acësta cauza, la consiliulu mediciloru, se mai amana deschiderea scõleloru pâna la 1 Octobre. (Mai antãius'a fostu amanatu pâna la 17 Sept.) n.

Dupa „Kr. Ztg.“ au muritu in Brasiovu dela 1 pâna la 8 Septembrie c. n. 78 de individi, dintre cari 37 barbati si 41 femei. „Gaz. Trans.“ afirma ca din acesti'a numai 55 au muritu de colera, iera ceilalti de alte bóle si unii de fric'a colerei. Dupa nationalitãti au muritu 19 romani, 9 unguri, 2 evrei si 48 sasi si nemti.

V a r i e t à t i.

(Multiamita publica.) Subscribulu avui norocire a fi impartasitu in anulu trecut de studii 1865/6 cu unu stipendiu anuale de 50 fl. v. a. din fondulu Franciscu-Iosefinu, cu care pre lãnga alte asemenea ajutóre mi fu cu putintia a absolvì studiulu juridice la Academi'a ces. reg. de aici, si pentru care mi iau indrasnela a duce prin acëst'a cea mai caldurósa multiamita atãtu acelor'a, cari prin fundarea acestui institutu filantropicu si-au castigatu merite de eterna reminiscintia, cãtu si acelor'a, cari a stãruiãtã pâna acum'a si cari stãruescu pentru sustinerea acestui'a si impartãstrea tineriloru lipsiti de mijlõcele necesarie pe calea cea frumósa a studieloru. Sãbiu in 13/1 Septembrie 1866.

B a s i l i u G r e a v u Juristu absolutu.

Nr. 18—3

Concursu.

Fiindca stipendistiã fundatiunei Franciscu-Iosifiane, ce se afla

Redactoru respundietoriu Nicolau Cristea.

la Archidieces'a nõstra greco-resaritena n'au satisfacutu datorintiei loro fatia cu statutele acestei fundatiuni, pentru aceea tãte stipendiele acestei fundatiuni se declara de vacante, si prin acëst'a se escrie concursu pâna in 20 Septembrie calend. nostru, si adeca :

1) dõue stipendii de cate 200 fl. v. a. pentru studii dela vreo facultate la universitate; si

2) dõue stipendii de cãte 100 f. eventualminte patru de cãte 50 fl. v. a. pentru studentii dela academiile din patria.

Concurrentii suntu datori a produce atestatu de maturitate, de paupertate, de moralitate si de botezu, ca suntu de religi'a greco-orientale si din archidieces'a nõstra, care pâna la terminulu susu insemnatu au a si le inaintã Escelentiei Sele Par. Archiepiscopu si Mitropolitulu cá presiedintele acestei fundatiuni.

Sãbiu 28 Augustu 1866.

Efori'a archidiecesana.

Nr. 22—2

Concursu.

Pentru intregirea statiunilor vacante de Invetiatorii din comunitãtile gr. resar. Costeiu si Gartenisiu, ce suntu ingremiate inelitu Comitatu temesianu si protopresbiteratulu greco-orientalu romãnu alu Versietiuului se escrie prin acëst'a concursu.

Cu aceste statiuni suntu impreunate urmãtórele emolumente anuale :

I. Costeiu.

a) in bani gat'a : lãf'a anuale de 105 fl. v. a.

b) in naturale : 30 metie de grãu, 20 metie de cucuruзу, 100 punti pe clisa, 50 punti de sare, 25 punti de lumini. 6 stãngini de lemne de arsu, 1 jugeru de semenatura si o gradina de 140 stãngini patrati pe lãnga locuintia libera.

II. Gartenisiu.

a) in bani gat'a : lãf'a anuale de 84 fl. v.

b) in naturale : 18 metie de grãu, 18 metie de cucuruзу, 100 punti de clisa, 50 punti de sare, 11 punti de lumini, 4 stãngini de lemne de arsu si 4 jugere de semenatura.

Doritorii de a ocupã aceste posturi de invetiatorii voru avé a inzestrã petitiunile loro concursuale timbrate, dupa cuviintia, cu estrasulu de botezu, cu atestatele despre absolvirea cu sporiu bunu a cursulu pedagogicu in institutulu preparandialu din Aradu, apoi despre servitiulu de pâna acum si purtareã loro morale si politica si astu-feliu inzestrate le voru substerne Ven. Consistoriu dreptu maritoriu alu diecesei Caransebesiulu pâna la 25 Septembrie c. v. 1866.

Caransebesiu 1 Septembrie 1866.

Consistoriulu diecesei Caransebesiulu.

Nr. 19—2

Publicare de concursu.

Devenindu vacanta statiunea invetiatorésca din Rip'a de josu, care e impreunata cu unu salariu anuale de 125 f., cuartiru si lemne, la care se publica concursu pâna in 20 Octobre a. c.

Doritorii de a ocupã acestu postu pâna la tempulu prefiptu sa se adresadie la subscribulu cu cerutele documente.

Idicelu in 28 Augustu 1866.

I o s i f u B r a n c o v a n u ,
Protopopu.

Nr. 17—2

Concursu.

La scõla capitala gr. or. din Bradu comitatulu Zarandulu a devenitu vacantu postulu invetiatoriulu de clas'a I. cu salariu anuale de 336 fl. v. a. cuartiru si lemne de focu, precum si postulu invetiatoriulu de clas'a a II. cu unu salariu anuale de 400 fl. si 50 fl. v. a. cá relatu de cuartiru.

Competentii la aceste posturi au a-si tramite rogãrile loro adresate presidiulu comisiunei scolare subscrisa celu multa pâna in 15/27 Septembrie a. c. si a documentã ca suntu de religiunea gr. or. cu purtare morala buna, pedagogi seu teologi absoluti si posedu cunoscentia limbei romãne si a limbiloru magiara si germana seu celu putinu a unei dintre aceste din urma.

Bãrã de Crisiu 21 Augustu (2 Sept.) 1866.

Presidiulu Com. scol. gr. or. a
Zarandulu.

N. 14—1

Edictu.

Bucuru Grebenea din opidulu Resinari in Scaunulu Sãbiulu, care mai de siete ani, cu necredintia au parasitu pre legiuit'a sea socia An n'a nascuta Alemãnu Frinu totu de acolo, prin acëst'a, se citèza, ca dela datulu mai din josu, in terminu de unu anu si o di, cu atat'a mai tare sa se infatisadie inaintea forulu protopopescu subscrisu, cu cãtu ca la din contra, se va decide divortiu muerii sele la intiesulu SS. Canõne ale bisericei nõstre dreptu credinciose resaritene, si in absentia densulu.

Scaunulu Protopresbiteralu gr. res. alu Tractulu Sãbiulu alu II-lea. Sãbiu 22 Augustu 1866.

I o a n n e P a n n o v i c i u ,
Protopresbiteru.

INDREPT, din nr. trecut. La Variet. „Terg. Sab. in urma e de a se adauge: p a r e c h i ' a ; in nr. 69 la publ. ban. incursi la fond. As. la t) sa se cetesca : I. Drai'a, z) B. Pauletti, pp) Michaila.

Editor'a si tipariulu tipografiei archidiecesane.